

• Het standbeeld van de koe op de achtergrond kreeg Politiek bij zijn afscheid als hoogleraar Veeteelt in Wageningen van de vakgroep Veefokkerij in 1988.

Professor Rommert Douwe Politiek, grondlegger van de moderne veefokkerij:

‘Mode bestaat nog steeds in de fokkerij’

Vorig jaar werd hij verkozen tot de op één na grootste Wageningse wetenschapper aller tijden. Professor Rommert Politiek heeft dan ook heel wat teweeggebracht. De beschrijvende fokkerij, waarbij een stier nog omwille van een zwart vlekje op zijn poot werd afgekeurd, werd onder zijn bewind omgezet in een voorspellende fokkerij, met ingewikkelde rekenmodellen als basis. Daarmee werd ook het nietige Wageningen veranderd in een wereldwijd vooraanstaand fokkerij-instituut.

had, alvorens hij in september 1950 zijn Wageningse carrière startte.

Eiwit

Wageningen was echter nog lang niet wat het nu is. ‘Op de plek van het huidige bestuursgebouw stond toen gewoon een boerderij en in het woongedeelte van de boerderij bevond zich de collegezaal’, zegt Politiek, terwijl hij zijn krukje van die tijd tevoorschijn haalt. Lachend: ‘Hier zullen er weinig meer van over

Tegenwoordig woont Rommert Politiek met zijn vrouw zeven hoog op een serviceflat in Heerenveen. De bescheiden woning aldaar noopte Politiek tot het huren van een tweede appartement, twee deuren verderop. ‘Als je als bijna tachtigjarige nog wat wilt, heb je meer ruimte nodig’, verklaart de emeritus-hoogleraar, wijzend op de pc en laptop op het bureau van zijn zogenaamde werkkamer, die tevens een enorme verzameling vakliteratuur bevat. ‘Je wilt toch een beetje bijblijven, hè.’

Versnelde opleiding

Rommert Politiek werd in 1926 geboren in het Friese Wons, op een voor die tijd groot melkveebedrijf met 30 koeien. Nadat hij de Mulo had doorlopen, volgde Politiek in de oorlogsjaren de Rijks Landbouw Winterschool. ‘Dat hadden ze heel handig bedacht. Zo konden we in de zomer mooi op de boerderij werken en in de winter naar school. In de oorlog ben ik ook een jaar niet naar school geweest. Toen ik als 18-jarige na-

melijk werd opgeroepen voor Duitsland, kon ik me op de boerderij schuilhouden. Mijn ouders hebben in die tijd meerdere mensen geholpen, waaronder ook een joods meisje, wat heel gevaarlijk was. Na de oorlog ben ik nog een jaar naar de Rijks Landbouw Winterschool geweest, waar ik overigens wel aardigheid aan het leren heb gekregen.’

Sytze Sybrandi was Politiek’s veeteeltleraar en hij zette de jonge student op het spoor van Wageningen. Daarvoor was echter wel een HBS-opleiding vereist, waar Rommert, omdat de tijden op de boerderij waren verbeterd, heen mocht. Vanwege de voorafgegangene vierjarige Mulo-opleiding, mocht Politiek direct in het tweede jaar instromen. Dat ging hem echter niet snel genoeg en daarom begon hij de derdejaars boeken van zijn broer in te kijken. In zes weken tijd had hij de stof van het derde jaar onder de knie, waarna hij bovendien slaagde voor het toelatingsexamen voor het vierde jaar. Na de HBS ging Politiek voor een jaar als sergeant naar het voormalige Nederlands Indië, waar hij op West-Java naar eigen zeggen een goede tijd

‘Ik wist wel dat ik voor een goede praktijkaansluiting, goede studenten nodig had’

zijn.’ Ook in Wageningen ging de studie van een leien dakje. Politiek: ‘Ik was al 24 jaar en had verkering, dus wilde ik trouwen. Maar dat ging vroeger niet zo-

'Als men in 1960 direct had geluisterd, was het Holstein-ras nu niet zo grootschalig geweest'

'Met die resultaten heb ik de veehouders in één jaar het **namelken afgeleerd**'

De onderzoeksfaciliteiten waren aanvankelijk echter schaars. Politiek wilde onderzoeken of het met de hand namelken van koeien – elke veehouder deed dat, nadat de melkmachine was afgehaald – echt nodig was. Daartoe vond hij een tiental grotere veehouders bereid, zodat hij voor zijn proef zo'n 400 koeien beschikbaar had. Op elk bedrijf werden de koeien in twee groepen ingedeeld en het bleek al snel dat het achterwege laten van het namelken veertig procent arbeid bespaarde en nauwelijks minder melk opleverde. 'Met die resultaten heb ik de veehouders in één jaar het namelken afgeleerd', glimlacht Politiek.

Kwantitatieve genetica

In 1960 kwam de Wageningse veeteeltprofessor Wiegert de Jong bij een auto-ongeluk om het leven, waarna

Politiek naar Wageningen werd gehaald. 'Gezien de goede faciliteiten in Zeist was dat eigenlijk een stap achteruit. De reden dat ik toch de overstap maakte was dat ik nu verantwoordelijkheid kreeg over een vakgebied', aldus Politiek. 'Veeteeltprofessor Wiegert de Jong was eigenlijk van alles tegelijk geweest. Hij kwam van oorsprong uit de voorlichting en had een grote kennis van de geschiedenis en van boeren. Hij was een echte organisatieman en voorzitter van zowel het rundveestamboek, als het varkens- en schapenstamboek.' In die eerste jaren was er nog veel "oude wetenschap", door Politiek stevast als "geschiedenis" aangeduid. Zo werd niet het berekenen van erfelijkheidsgraden gedoed, maar in plaats daarvan kennis van bloedlijnen. En in de praktijk werden nog altijd stieren geselecteerd op basis van het eigen uiterlijk, waarbij een zwarte vlek op een poot bijvoorbeeld voldoende aanleiding was om een stier af te keuren. Geblokte stieren waren in en de jonge stierfjes hadden meestal vaders zonder bekende vererving. De 'topfokkers' verkochten eenvoudigweg aan de volgende laag en zo ging het verder.

Politiek: 'Na het overlijden van De Jong heb ik nog twee colleges gegeven op de oude manier en toen heb ik het roer omgegooid. Vanaf dat moment heb

ik de kwantitatieve genetica als uitgangspunt genomen. Daarover was echter nog niet zoveel bekend. Het boek *Animal Breeding Plans* van Lush uit de jaren '30 gaf me wat informatie.' De nieuwe professor ging daarmee van een beschrijvende fokkerij over naar een voorspellende, waarbij hij puur keek naar wat voor soort koe de boer het meeste geld opleverde, daarbij inspeland op de toekomstige bedrijfsomstandigheden en marktverwachtingen; de methode die vandaag de dag nog altijd actueel is.

Vergelijkingsproef

'In 1962 hield ik mijn openbare les. Daarin vroeg ik me af wat we met zijn allen nou eigenlijk wilden. Daar moesten we ons namelijk veel duidelijker op richten. Dus eerst een fokdoel stellen en dat vervolgens met de moderne kennis van de genetica invullen', aldus Politiek, die in 1968 werd benoemd tot professor. 'Ik had zelf geen buitenlandse ervaring, dus in het begin was de nieuwe fokkerij best moeilijk. Maar ik wist wel dat ik voor een goede praktijk aansluiting, goede studenten nodig had', zegt Politiek. 'Bovendien kon ik niet alles zelf, ik had mensen nodig die proeven konden uitvoeren.' Goede mensen kreeg Politiek. In zijn twintigjarige carrière als hoogleraar had Politiek 25 promovendi, waarvan er zes later zelf professor zijn geworden. Politiek's eerste promovendus was M.P.M. Vos, de latere directeur van de Landbouwuniversiteit.

Dat de nieuwe fokkerijmethode de enige juiste was, bewees Politiek met de vergelijkingsproef van Noord-Hollandse en Friese koeien. Inmiddels waren in Flevoland de eerste onderzoeksvoorzieningen van de grond gekomen en alhoewel de koeien in een eenvoudige schuur werden gehuisvest, wist Politiek wel geld los te krijgen voor de bouw van een melkstal. Op Noord-Hollandse en Friese melkveebedrijven werden kalveren gekocht, die bijeenkwamen op de nieuwe Minderhoudhoeve. Bewust had Politiek kalveren gekocht op bedrijven met de hoogste en de laagste productie en op bedrijven die met en zonder KI werkten, waarmee hij wilde aantonen dat de productiefverschillen niet

door fokkerij kwamen, maar door de bedrijfsvoering van de boer. Politiek kreeg gelijk.

Direct geluisterd

De Noord-Hollandse koeien bleken meer te produceren en dat stuitte de Friese veehouders, die dat eigenlijk niet konden geloven, tegen de borst. Maar dat was niet het eerste akkefietje dat Politiek met zijn geboorteprovincie had. Na zijn melkbaarheids-onderzoek mocht Politiek tien jaar lang geen verhaal houden voor het FRS. Uiteraard was de reden dat enkele van de aanvankelijke "topstieren" ronduit slecht hadden gescoord voor melkbaarheid. Bovendien waren de koeien door de oude fokkerij steeds kleiner en ronder geworden en daardoor minder productief. Klein en rond was in de mode en dat stond haaks op de denkbeelden van Politiek, die juist een hoogproductieve koe propageerde. Politiek, die recentelijk de Alta Dairy Day bezocht, constateerde daar dat het verschijnsel "mode" overigens vandaag de dag nog altijd niet uitgebannen is.

'Als men in 1960 direct had geluisterd, was het Holstein-ras nu niet zo grootschalig geweest', stelt de professor. 'Veel zaken zijn uiteindelijk wel goed gekomen. Zo hangen de uiers nu een stuk verder van de grond en is de koeien-beha uit zwang geraakt. Maar het had veel sneller gekund en dan was de achterstand lang niet zo groot geworden.' In dat kader heeft Politiek het maken van één organisatie voor de veeverbetering ook altijd bepleit, waar de gegevens van de gezondheidsdienst, het stamboek, de melkcontrole en de fokkerij moesten worden gebundeld, zodat de boer één aanspreekpunt zou hebben. 'De computer slikt alle gegevens wel op en met het ontstaan van CR Delta is dit scenario, dat ik in 1970 al heb ontwikkeld, inmiddels toch aardig bewaarheid geworden.'

Internationale samenwerking

Rommert Politiek was ook één van de eersten die het belang van internationale samenwerking inzag. 'In 1968 heb ik in Amerika mijn verhaal over melkeiwit gehouden en daar is men er toen ook zo'n beetje mee begonnen. Ook is er dat jaar een Amerikaanse gasthoogleraar naar Wageningen gekomen, zodat we kennis konden uitwisselen.' Politiek roemt ook zijn Noorse collega Skjervold als iemand met heel veel ideeën en naar hem stuurde hij dan ook voor het eerst studenten op een buitenlandse stage. Ook zijn latere opvolger Pim Brascamp (en ook diens opvolger Johan van Arendonk) stuurde hij naar Skjervold, maar niet

dat hij Brascamp had verzocht een Noorse taal cursus te volgen, onder het mom van dat je je aan de koffietafel in ieder geval moet kunnen redden.

'Ik heb altijd geprobeerd om op tijd met de studenten in contact te komen, ze te motiveren en te proberen er iets van te maken', aldus Politiek, die zich in zijn vrije tijd nog tien jaar heeft geprofileerd

als hoofdredacteur van het Europese wetenschappelijke tijdschrift *Livestock Production Science*. 'Het viel aanvankelijk niet mee om grote landen als Frankrijk te krijgen, die hun eigen nationale tijdschriften hadden, maar uiteindelijk is het toch gelukt. Inmiddels hoort het tijdschrift tot de top vier van de wereld in de dierlijke sector.' Hetzelfde kan gezegd

worden van de vakgroep Vee fokkerij, die Politiek bij zijn afscheid in 1988 had zien uitgroeien tot een wereldwijd voor-aanstaand fokkerij-instituut. Een instituut dat tot Politiek's grote vreugde door zijn opvolgers nog verder is uitgebouwd. ■

Door: Anne Hiemstra
Fotografie: Gerard Burgers

advertentie